

**הוועדה המקצועית
 לפסיכולוגיה קלינית**

כ"ז בשבט, התשע"ז
 23 פברואר 2017
 22755217

הערכת מתמחים, תהליך ומוסד ההתמחות ומבחן סיום ההתמחות

הוועדה המקצועית ביקשה לקבוע אמות מידה וקווים מנחים להערכת מתמחים, תהליך ומוסד ההתמחות ומבחן סיום ההתמחות. לצורך כך הוקמה תת הוועדה שהורכבה מפסיכולוגים קליניים בכירים - נציגי השדה והאקדמיה. תת הוועדה נפגשה במשך שנה לתהליך חשיבה משותף וגיבשה המלצות לגבי 'הערכת מתמחים, תהליך ומוסד ההתמחות ומבחן סיום ההתמחות'. תת הוועדה ניסתה להגיע לאמירה משותפת לאקדמיה ולשדה. המלצות תת הוועדה כוללות תחומים בהם היתה הסכמה רבתי תוך ציון נושאים בהם היו דעות חלוקות. במהלך התקופה האחרונה דנה הוועדה המקצועית בהמלצות תת הוועדה ולאורם גיבשה קוים מנחים ל'הערכת מתמחים, תהליך ומוסד ההתמחות ומבחן סיום ההתמחות'.

הערכת מתמחים ובחינת סיום ההתמחות

הוועדה המקצועית מקבלת את העמדה שלפיה ההכשרה הינה תהליך התפתחותי רציף שתכליתו המרכזית הינה חינוכית והוא כולל הצבת מטרות ועדי התקדמות עבור המתמחה יחד עם משאבים מתאימים להשגתם, בד בבד עם איתור חזקותיו וחולשותיו. זאת, לצד איתור וסינון מתמחים אשר מסיבות שונות אינם מתאימים להמשך הכשרה ורישוי כפסיכולוגים קליניים, באופן זמני או קבוע. הערכת המתמחים אמורה להתייחס ליכולות הנדרשות לצורך תפקוד עצמאי כפסיכולוג קליני, ובכללן יכולות תשתית כגון: רפלקטיביות, ידע מדעי, יכולת בין-אישית, אתיקה, ומיומנויות תפקודיות ספציפיות כגון: מיומנויות אבחון והערכה ויכולת התערבות ביותר מגישה טיפולית אחת, מיומנויות ניהול מקרה, וכו'.

הערכת המתמחה תתבסס על 5 היבטים:

- א. חוות דעת מדריכים
- ב. הצגות מקרה במהלך ההתמחות
- ג. מבחן ידע
- ד. מבחן סיום ההתמחות בפסיכותרפיה ובאבחון והערכה
- ה. ציון סופי

א. חוות דעת מדריכים

הוועדה ממליצה לתת משקל משמעותי לחוות דעת והערכות מדריכים לאורך ההתמחות לאור ההבנה שהם אלו המכירים את עבודת המתמחים באופן המעמיק ביותר. לפיכך:

1. המדריכים יתנו הערכות בע"פ ובכתב בסיום כל שנת ההתמחות. ההערכות תכלולנה התייחסות ליכולות תשתית ולמיומנויות ספציפיות של המתמחים בראיה התפתחותית, מתוך כוונה לעודד צמיחה מקצועית (Black & William, 1998).
2. ההערכות ישקפו את התאמת המתמחה לשלב ההתפתחותי בו הוא נמצא ובאיזה תחום הוא זקוק לעזרה נוספת. בניגוד לקיים כיום, בו נקראות רוב ההערכות רק בתום תהליך ההתמחות, ההערכות השנתיות תשמנה כ"רמזורים" המאפשרים או לא מאפשרים לעבור משנה אחת לאחרת בהתמחות. במידת הצורך יפורטו התחומים הזקוקים לשיפור והאמצעים להשגתם, כגון: הדרכה נוספת, טיפול אישי, וכו', או גם הפסקת ההתמחות והמשך טיפול הוועדה המקצועית הקלינית.

3. טופס הערכת מתמחה יכול סולם הערכות מספריות. מיד לאחר רישום ההערכה היא תובא לידיעת המתמחה כחלק משיחת משוב.
4. הציון המספרי בהערכה המסכמת צריך להיות 70 לפחות על מנת לעבור משנה לשנה, וכדי ששנת ההתמחות של המתמחה תוכר על ידי הועדה המקצועית.
5. על הפסיכולוג האחראי על ההתמחות חלה אחריות על מילוי הערכת מתמחה בכל סוף שנה והעברתן לתיק האישי של המתמחה במשרד מועצת הפסיכולוגים.

ב. הצגות מקרה במהלך ההתמחות

במהלך ההתמחות על המתמחה לבצע לפחות 2 הצגות מקרה של 2 מטופלים שונים בפורום פנים מוסדי. הצגות המקרה ישקפו ויקיפו את תהליך האבחון והערכה, המשגה וקביעת תכנית טיפולית בהתאם לבעיה ולגישה הטיפולית שנבחרה. טופס הערכת המתמחה יכול סעיף הנוגע להערכת הצגת המקרה (מידת העצמאות בהכנת המקרה, המשגת המקרה, היכולת לתת אבחנה ואבחנה מבדלת, היכולת להתדיין במהלך הצגת המקרה). הכתוב בטופס ההערכה יובא לידיעת המתמחה.

ג. מבחן ידע

יערך מבחן ידע עדכני בכתב, אשר יכלול נושאים של חוק ואתיקה, אבחון והערכה וטיפול. המבחן יתקיים לקראת סיום שנה ג' להתמחות. הבסיס לדרישה זו הוא שבמהלך 3 השנים הראשונות להתמחות קיים גוף ידע שעל המתמחה לרכוש. ידע זה אמור להשליך על עבודתו הטיפולית. לצורך חיבור מבחן בכתב יאוגד צוות מקצועי שיורכב מנציגי השדה והאקדמיה. הצוות יעסוק במשותף בהגדרת החומר התיאורטי הנדרש ללמידה לקראת המבחן ובחיבור שאלות המבחן עצמו. הבחינה תתבסס על ביבליוגרפיה שתועבר מראש למקומות ההתמחות. החומר במבחן יקיף 3 גישות תיאורטיות (דינאמית, התנהגותית קוגניטיבית ומערכתית) ו 3 תחומי תוכן: חוק ואתיקה, אבחון והערכה, פסיכותרפיה. הצוות המקצועי יוחלף בצוות חדש כל X שנים.

ד. בחינת סיום ההתמחות

בסיום ההתמחות תתקיים בחינה בעל פה בפני ועדת בחינה. בחינת הסיום תכלול שני חלקים: האחד מתמקד באבחון והערכה. השני מתמקד בטיפול.

בפני הנבחן עומדות שתי אפשרויות:

1. הבאת מקרה אחד הכולל את כל תהליך האבחון וההערכה ואת הטיפול הנגזר ממנו.
  2. הבאת 2 מקרים נפרדים: כאן מקרה אחד יתמקד בפסיכותרפיה ומקרה שני יתמקד בשאלה האבחונית ובכלים שנבחרו לבדיקת שאלת ההפניה וכו'.
- מטופלים ו/או נבדקים שיובאו למבחן יהיו אלה שהמתמחים טיפלו בהם ו/או אבחנו אותם במהלך ההתמחות. החומר לבחינה בתחום האבחון וההערכה יכלול שימוש בכלים שנבחרו כמתאימים לשאלה האבחונית (ראה הנחיות לאבחון ב"מסמך הליבה" ו"דף הנחיות למתמחה לקראת בחינה").

ה. ציון סופי

הציון הסופי בסיום ההתמחות יהיה ציון משוקלל שיורכב מ:

הערכות מדריכים – ציון מינימום 70	50% מהציון המשוקלל
מבחן ידע* – ציון מינימום 80	20% מהציון המשוקלל
בחינת סיום ההתמחות – ציון מינימום 70	30% מהציון המשוקלל

*דרישת מינימום למבחן ידע גבוהה שכן מדובר במבחן הניתן לבדיקה אובייקטיבית (מבחן אמריקאי).

הערכת תהליך ומקום התמחות ע"י המתמחים

בסיום כל אחת משנות ההתמחות יעבירו המתמחים הערכה אנונימית על מקום ותהליך ההתמחות ישירות למשרד מועצת הפסיכולוגים. ההערכה מבוססת על שאלון שגובש בזמנו על ידי ועד המתמחים בשיתוף הועדה המקצועית. ההערכה תכלול 3 היבטים מרכזיים:

- א. עמידת המוסד בקריטריונים להכרה במוסד מוכר להתמחות.
- ב. התייחסות להדרכות בפסיכותרפיה ובאבחון והערכה (נושאים כגון: שביעות רצון מהגיוון, מהרמה המקצועית, מהיחס, פתיחות, גמישות, וכד'), והתייחסות לסמינרים התיאורטיים.
- ג. הערכה כוללת של המוסד כמקום להתמחות בפסיכולוגיה קלינית.

משוב על תהליך ומקום ההתמחות בפסיכולוגיה קלינית

מתמחה יקר/ה,

הועדה המקצועית לפסיכולוגיה קלינית מבקשת לקבל משוב לגבי מקום ותהליך ההתמחות שלך בסיום כל שנת התמחות. תשובותיך יתנו לוועדה מידע על איכות תהליך ההתמחות ומקום ההתמחות. לפניך **שאלון אנונימי** המתייחס להיבטים שונים.

תודה על שיתוף הפעולה.

* שלב ההתמחות לגביו את/ה מתייחס/ת –

שנה: ראשונה / שניה / שלישית / רביעית

אחר – .....

* כמה זמן את/ה נמצא/ת במקום ההתמחות אליו את/ה מתייחס/ת במשוב זה?

.....

* לכמה מדריכים שונים נחשפת במקום ההתמחות אליו את/ה מתייחס במשוב?

.....

* שם מקום ההתמחות: .....

* סוג ההתמחות: מרפאתית / אישפוזית ילדים / מבוגרים

* * *

בשאלות שלהלן ניתן לתת יותר מתשובה אחת וכשנדרש, יש להקיף בעיגול או לדרג :

1. במקום ההתמחות התנסיתי בסוגי הטיפול הבאים :

א. טיפול דינמי

ב. טיפול בגישה קוגניטיבית התנהגותית

ג. טיפול משפחתי מערכתי

ד. נוסף (פרט).....

2. ההדרכה שקיבלתי תאמה את הטיפול שנתתי

נכון מאוד 6.....5.....4.....3.....2.....1 לא נכון

3. הייתה התאמה בין המשגת המקרה לטיפול שנתתי

נכון מאוד 6.....5.....4.....3.....2.....1 לא נכון

4. קיבלתי הדרכה פרטנית בתחום האבחון כן / לא

5. קיבלתי הדרכה פרטנית בפסיכותרפיה כן / לא

6. קיבלתי הדרכה קבוצתית באבחון כן / לא

7. קיבלתי הדרכה קבוצתית בפסיכותרפיה כן / לא

8. היה/היו סמינר/ים תיאורטי/ים במקום כן / לא

אם כן, איזה?.....

9. אני שבע/ת רצון מתהליך ההדרכה שעברתי במסגרת זו

מאוד 6.....5.....4.....3.....2.....1 כלל לא

10. אני שבע/ת רצון מההדרכה הקבוצתית בפסיכותרפיה

מאוד 6.....5.....4.....3.....2.....1 כלל לא

11. אני שבע/ת רצון מההדרכה הקבוצתית באבחון

מאוד 6.....5.....4.....3.....2.....1 כלל לא

12. יש במקום שמירה על גבולות מתאימים ועל כללי האתיקה

מאוד 6.....5.....4.....3.....2.....1 כלל לא

13. דרגי את מקום ההתמחות אליו את/ה מתייחס/ת:

- יחס למתמחה טוב מאוד 6.....5.....4.....3.....2.....1 לא טוב
- הענקת ידע 6.....5.....4.....3.....2.....1
- פתיחות 6.....5.....4.....3.....2.....1
- גמישות 6.....5.....4.....3.....2.....1
- מקצועיות 6.....5.....4.....3.....2.....1
- מידת השקעה 6.....5.....4.....3.....2.....1
- יעילות 6.....5.....4.....3.....2.....1
- התאמה לצרכי המודרך 6.....5.....4.....3.....2.....1

14. המקום מאפשר שימוש בכלים המתאימים לשאלת ההפניה והאבחון?

נכון מאוד 6.....5.....4.....3.....2.....1 לא נכון

15. אנא ציין/י את חוזקות

המקום.....

אנא ציין/י את חולשות המקום.....

.....

16. האם היית ממליץ לעמית שלך להיות מתמחה במקום הנוכחי? כן / לא

במידה ולא: כיצד ניתן היה לשפר את חווייתך מתהליך ההתמחות במקום הנוכחי?

.....

.....

.....

17. האם יש דברים נוספים שחשוב לך שנדע לגבי מקום ההתמחות ו/או מדריך מסוים?

.....

.....

.....

תודה רבה ובהצלחה!

מהלכים אופרטיביים ליישום:

הקווים המנחים ושאלון ההערכה שלעיל דורשים מהלכים אופרטיביים לשם יישום, וביניהם:

- מחשוב המערכת במשרד המועצה למעקב אחר כלל ההערכות במהלך ההתמחות.
- מימון משרד הבריאות למחשוב המערכת וכן להטמעת השינויים בשדה.
- הקמת תת ועדה הכוללת צוות מקצועי שיעסוק בהיבטים השונים של בחינות הידע.
- התייעצות הועדה המקצועית עם המחלקה המשפטית של משה"ב לגבי היבטים משפטיים בהחלטות הקשורות, למשל, בהערכת מתמחים (הפסקת התמחות למתמחה שלא הגיע לציון מינימום; אפשרות למידע אנונימי לגבי מקום התמחות) ועוד.